

GEBELİĞİN SONLANDIRILMASINDA İZİN VERİLEN YASAL SÜRELERE İLİŞKİN KARŞILAŞTIRMALI İNCELEME

Arş. Gör. Candan YILMAZ*

Öz

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 99. ve 100. maddelerinde düzenlenen Çocuk Düşürme ve Çocuk Düşürme suçlarında, isteğe bağlı gebeliğin sonlandırılması için yasal süre 10 hafta, mağduru olunan suç sonucu gebe kalınması hali için ise 20 hafta olarak belirlenmiştir. Makalede, gebeliğin sonlandırılmasında izin verilen sürelerle ilişkin, Türkiye dahil 13 ülkenin düzenlemeleri araştırılmış ve derleme çeviri metin olarak sunulmuştur. Sonuç kısmında araştırılan ülkelerin sürelerle ilişkin düzenlemeleri ile Türk mevzuatında yer alan düzenlemeler karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Kürtaj, düşük, çocuk düşürme, çocuk düşürme, gebeliğin sonlandırılması, yasal süre sınırlaması, karşılaştırmalı derleme

COMPARATIVE COMPILATION ON LEGAL TIME LIMITATIONS OF TERMINATION OF PREGNANCY

Abstract

Termination of pregnancy on request may only be carried out up to the 10 weeks of gestation and if the pregnancy is a result of a sexual crime, the permitted time will be extended to 20 weeks; on the basis of the Crime of Abortion and Miscarriage regulated in article 99 and 100 in Turkish Criminal Code, law no: 5237. In this paper, 13 countries', including Turkey's, regulations about the legal time limits of termination of pregnancy are examined and presented as a translation compilation. In the conclusion part, the time limits in the legislation of examined countries and Turkish are compared.

Keywords

Curettage, abortion, crime of abortion, crime of miscarriage, termination of pregnancy, legal time limitation, comparative compilation

* Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı (e-posta: candanyilmaz@sakarya.edu.tr) ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7944-9019>

GİRİŞ

Türk hukukunda; gebeliğin sonlandırılması, rahim tahliyesi, kürtaj, çocuk düşürme ve düşürtme ve benzeri birçok kavram aynı anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır. 2827 sayılı Nüfus Planlaması Kanunu'nda “*gebeliğin sona erdirilmesi*” kavramına; 837395 sayılı Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük'te, “*rahim tahliyesi*” kavramına; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK), 99. ve 100. maddelerinde ise, “*çocuk düşürtme*” ve “*çocuk düşürme*” terimlerine yer verilmiştir. Halk arasında kürtaj denince akla ilk olarak *çocuk aldırma*¹ gelse dahi, tıbbi olarak başka amaçlarla da sıklıkla uygulanan bir işlemdir. Teşhis veya tedavi amaçlı rahim içinden alınan tüm doku işlemleri, tıbbi terminolojide küretaj olarak adlandırılırsa da, vücudun başka organlarında da kazıyarak yapılan bazı işlemler için aynı tabir kullanılmaktadır². Örneğin; küretaj kavramı ortodontide de kazıma anlamında kullanıldığından³, bu çalışmada kürtaj kavramı yerine, hukuki terim birliği açısından daha doğru olacağı düşünülen, “*gebeliğin sonlandırılması*” kavramı kullanılmıştır.

I. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) uygulanan içtihat hukukuna göre gebeliğin sonlandırılması açısından Amerikan Federal Yüksek Mahkemesi'nin kararları belirleyici olmaktadır. Yüksek Mahkeme'nin özellikle 1973 yılında *Roe v. Wade* davasında verdiği kararda annenin kendi bedeni üzerinde karar verme hakkı, ceninin yaşama hakkından üstün tutulmuştur. Bu karara göre, ilk trimester⁴ dönemde gebeliğin sonlandırılması işlemi daha çok kadının kararına saygı duyulması gerektiği, ikinci trimester dönemde kadının sağlığı açısından sakınca olmaması halinde sonlandırılmasının devletçe öngörülebileceği ve üçüncü trimester dönemde ise; cenin artık viabilite aşamasına geldiği için, potansiyel insan hakkını korumak, gebenin kişisel hakkına ağır bastığından, gebenin sağlığı ya da hayatını korumak gerekli olmadıkça (zorunlu haller dışında) devletlerin gebeliği sonlandırmayı yasaklayabileceği belirtilmiştir⁵.

¹ İlgili suçların “*İrkin Tümlüğü ve Sağlığı Aleyhine Cürümler*” başlığı altında düzenlendiği dönemde, çocuk düşürtme ve çocuk düşürme terimleri yerine; çocuk düşürme ve çocuk aldırma terimleri benimsenmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Erol Cihan: “*Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Açısından Kişi ve Mala Karşı Cürümlerin 50 Yılı ve Geleceği*”, İÜHF.M., Y. 1976, C. 42, S. 1-4, s. 139.

² Selma Özkan: “*Kürtaj Yönetimi ve Komplikasyonları*”, Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, S. 24, Y. 2012, s. 38-39.

³ “*Dişeti küretajı: Periodontal cebin yumuşak doku duvarının ve granülatöz dokusunun uzaklaştırılmasıdır.*” Ayrıntılı bilgi için bkz. http://dent.erciyes.edu.tr/Yonetim/Upload/Dokumanlar/Ogrenci_Klinik_El_Kitabi.pdf, (Erişim Tarihi: 21/01/18).

⁴ 9 aylık gebelik süresinin her 3 aylık dönemlerine verilen isim.

⁵ Karar metni için bkz. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/410/113/case.html>, (Erişim Tarihi: 09/04/18).

Bu kararın ardından 1992 yılında *Planned Parenthood v. Casey* kararı ile Yüksek Mahkeme, gebeliğin sonlandırılması hakkının yasal olması gerektiğini bir kez daha vurgulamıştır. Davada, gebeliğin sonlandırılması için zorunlu bir bekleme süresi öngören ve eşin rızasını gerektiren; kadının bu hakka erişimini sınırlayan Pennsylvania Eyaleti'nin birtakım düzenlemelerine itiraz edilmiştir. Yüksek Mahkeme, Pennsylvania yasalarının çoğunu onamasına, hukuka uygun bulmasına rağmen, kürtaj yaptırmak isteyen evli kadınların, eşlerinin rızası şartına bağlı kılınmasını "lüzumsuz yük"⁶ olarak nitelemiştir⁷.

ABD'de, mevcut düzenlemelere göre isteğe bağlı olarak, sorunlu gebelikler, tecavüz, ensest veya gebenin fiziksel ve ruhsal yaşamını korumak amacıyla gebeliğin sonlandırılmasına izin verilmektedir. Gebenin hayatının ve sağlığının tehlikeye girdiği durumlar haricinde her eyalet kendi özgün düzenlemesini yapmaya yetkilidir. Otuz dokuz eyalet lisanslı hekim tarafından gebeliğin sonlandırılmasını, yirmi eyalet belirlediği gebelik haftasından itibaren gebeliğin sonlandırılması işleminin hastanede gerçekleştirilmesini, on sekiz eyalet ise gebeliğin sonlandırılması için ikinci bir hekimin katılımını aramaktadır. On yedi eyalet gebeliğin sonlandırılması istemiyle gelen kadına öncelikle danışmanlık hizmeti verilmesini zorunlu tutmakta, yirmi altı eyalette danışmanlık hizmeti sonrasında yirmi dört saat geçmeden gebeliğin sonlandırılmasına izin verilmemektedir⁸.

Nüfusu 1 milyonu aşan toplam 198 ülkeden oluşan örneklem grubunda yapılan bir araştırmaya göre ABD, 20 haftadan sonra isteğe bağlı kürtaj yapılmasına izin veren yedi ülkeden birisidir. Zira ABD'de isteğe bağlı kürtaj viabilite sınırına denk tutulmuştur, bu da genellikle 24 haftaya olarak kabul edilmektedir. Ancak federal düzeyde, isteğe bağlı gebelik sonlandırılmasına izin verilen süre, 20 haftadır. 2013 yılında ABD Temsilciler Meclisi 20 haftalık yasayı kabul etmiştir⁹.

II. İNGİLTERE

İngiltere'de ise gebeliği sonlandırma; 1861 tarihinde Kişiyeye Karşı Suçlar Kanunu'nun¹⁰ 58 ve 59. maddelerinde düzenlenmiş; bu hükümlere göre, gebe kadınların kendilerini hukuka aykırı şekilde zehirlemesi, zararlı madde kullanması veya kendi gebeliklerine son verme amacı taşıyan hukuka aykırı başka araçlar kullanmaları ya da bu amaca yönelik yaptıkları her türlü hareket müebbet

⁶ "Undue burden".

⁷ How Did Abortion Become Legal?, http://files.findlaw.com/pdf/healthcare/healthcare.findlaw.com_patient-rights_how-did-abortion-become-legal.pdf, (Erişim Tarihi: 09/04/18).

⁸ Işıl Tunalı: Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Açısından Hekimlerin Gebeliklerin Sonlandırılmasından Kaynaklanan Sorumluluğu, Ankara 2015, s. 39-40.

⁹ Angelina Bağlıni: "Gestational Limits on Abortion in the United States Compared to International Norms", The Charlotte Lozier Institute's American Reports Series, Y. 2014, S. 6, s. 3, 7.

¹⁰ Offences Against the Person Act.

hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Ayrıca, gebe kadının kendisi dışındaki bir kişinin, hukuka aykırı olarak gebeliğe son verme amacını taşıyan; gebe kadının zehir veya zararlı madde almasına neden olması ya da hukuka aykırı başka araçlar kullanılarak gebeliğe son vermesi veya bu amaca yönelik yapılan herhangi bir harekette bulunulması da, müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Kısaca, hem çocuk düşürme ve hem de çocuk düşürtme suçları, bu kanunda yerini almıştır¹¹.

1967’de çıkarılan Kürtaj Kanunu¹² ile belirli şartlar altında gebeliğin sonlandırılmasına izin verilmiştir. Buna göre, iki hekim tarafından belgelendirilmek koşuluyla farklı endikasyonlar açısından yirmi dört haftaya kadar olan gebeliklerin sonlandırılmasına izin verilmiş, yirmi dört haftadan fazla olan gebeliklerin ise hangi şartlar altında sonlandırılabilceği düzenlenmiştir. Kürtaj Kanunu’nun uygulandığı başta İngiltere olmak üzere İskoçya ve Galler gibi ülkelerde, gebenin hayatının söz konusu olduğu durumlarda, fetal anomalinin varlığı halinde ekonomik ve sosyal nedenlerle gebelik sonlandırılabilir. Kürtaj Kanunu’na göre, gebeliğin isteyerek sonlandırılması veya tecavüz ve ensest gibi durumların varlığı hâlinde gebeliğin sonlandırılmasına izin verilmemektedir. Ancak, iki hekimin iyiniyetli bir şekilde gebeliğin yirmi dört haftayı aşmadığını düşündüğü, gebeliğin devamının gebenin veya aile bireylerinin fiziksel yahut ruhsal sağlığını etkileme riskinin, gebeliğin sonlandırılması nedeniyle oluşacak riskten fazla olduğunu ortaya koymaları halinde, gebeliğin sonlandırılmasına izin verilmektedir. Dolayısıyla, Kürtaj Kanunu’na göre esasen gebeliğin isteyerek sonlandırılmasının mümkün olduğu söylenilebilir. Bununla birlikte, herhangi bir ayırım yapmaksızın, herhangi bir kimse tarafından gebeliğin sonlandırılmasını yasaklayan Kişiyeye Karşı Suçlar Kanunu’nun 58. ve 59. maddeleri de halen yürürlükte¹³.

III. ALMANYA

Almanya’da çocuk düşürtme ve düşürme, Alman Ceza Kanunu’nun §218 vd. maddeleri uyarınca suç oluşturmaktadır. Ancak belli koşulların varlığı halinde, fiil hukuka uygun hale gelecektir. Bunlar; sosyal-tıbbi veya kriminolojik endikasyonların bulunması halidir. Gebenin rızası ile gebeliğin sonlandırılması için süre 12 haftadır, ancak gebenin müdahaleden en az 3 gün önce aydınlatılmış olması gerekmektedir¹⁴. Bu aydınlatma isteğe bağlı sonlandırmalarda farkındalık yaratmak amacıyla yapılmaktadır ve gebeliğin sonlandırılmasını talep eden kadının sosyal rehberlik görüşmelerine katılması aranmaktadır.

¹¹ İlgili kanunun tamamı için bkz. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/24-25/100/crossheading/attempts-to-procure-abortion> (Erişim Tarihi: 09/04/18).

¹² Abortion Act, 1967.

¹³ Alper **Uyumaz**/Yasemin **Avcı**: “Türk Hukuku’nda Gebeliğin Sonlandırılması”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2016, C. 7, S. 1, s. 593.

¹⁴ Salih **Oktar**: Türk Ceza Kanununda Çocuk Düşürtme ve Çocuk Düşürme Suçları (TCK. m. 99-100), İstanbul 2016, s. 121, 122.

Gebeliğin suç sonucu oluşması durumunda da gebelik 12. haftaya kadar sonlandırılabilir. Gebeliğin suç sonucu oluşup oluşmadığının belirlenmesi ise hekime bırakılmıştır¹⁵. Danışma şartı yerine getirildikten sonra, müdahalenin yapıldığı sırada zorlayıcı sebeplerin varlığı halinde, hekim tarafından 22 haftayı aşmayan gebeliğin sonlandırılması halinde, kadına ceza verilmeyebilir¹⁶. Gebenin hayatının tehlikeye düşmesi durumunda veya gebe kadının fiziksel ya da ruhsal sağlığının ciddi şekilde bozulmasını önlemek için yapılan gebeliğin sonlandırılması işlemleri, süre sınırına tabi değildir¹⁷.

Sonuç olarak; 1995'ten itibaren hekime danışılarak yapılan gebeliğin sonlandırılması, suç olmaktan çıkartılmıştır¹⁸.

IV. İTALYA

İtalya'da 22 Mayıs 1978'te, "*Anneliğin Sosyal Açıdan Korunmasına ve Gebeliğin Rızaya Dayalı Olarak Sonlandırılmasına İlişkin Hükümler*" içeren 194 sayılı kanunla gebeliğin sonlandırılması yasallaşmıştır¹⁹. Gebeliğin ilk doksan günlük döneminde kürtaj serbesttir²⁰. Doksan günden sonra, yalnızca iki durumda gebeliğin sonlandırılmasına izin verilmektedir. Birinci durum; gebeliğin veya doğumun kadının yaşamı için ciddi bir tehlike oluşturması halidir. İkinci durum ise, doğmamış bebeğin, kadının fiziksel veya psikolojik sağlığı için ciddi bir tehlike oluşturacak bozuklukları veya anomalileri olduğunu doğrulayan patolojilerdir. Kanun, gebeliği sonlandırılacak kadının bizzat talebini aramaktadır. On sekiz yaşındaki yahut daha küçük yaşlardaki gebelerde; veli veya vasilerinin onayı gerekmektedir. Her durumda; tedavi eden hekim bir kürtaja ihtiyaç duyulduğunun aciliyetini saptarsa, yasal olarak bunu yapmaya yetkilidir. Tıbbi acil durumlar dışında, hekim gebeliğini sonlandırmayı talep eden kadını, yedi günlük bir ertelemeye davet eder, ancak bu sürenin dolmasının ardından gebeliğini sona erdirebilir. Yardımcı personel de dahil olmak üzere her tıbbi personel, sağlık otoritelerine bir bildiri göndererek gebeliği sona erdirme prosedürlerine katılmayı reddetme hakkına sahiptir. Kanuna uyulmaksızın gerçekleştirilen işlemlerde, gebe kadın da dahil olmak üzere işleme katılan herkes, cezalandırılacaktır. Ayrıca kanun, ihmal suretiyle gebe kadının erken doğum ya da düşük yapmasına neden olan kişileri; kadını yaralamaya yönelik gerçekleşen hareket sonucu

¹⁵ Uyumaz/Avcı, s. 592.

¹⁶ Oktar, s. 121.

¹⁷ Bkz. https://www.ippfen.org/sites/ippfen/files/2016-12/Final_Abortion%20legislation_September2012.pdf, (Erişim Tarihi: 10/04/18).

¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Dilek Özge Erdem: "*Çocuk Düşürtme Düzenlemesi*", AÜHFD., Y. 2016, C. 65, S. 4, s. 1642-1643.

¹⁹ "*Anneliğin Sosyal Açıdan Korunmasına ve Gebeliğin Rızaya Dayalı Olarak Sonlandırılmasına İlişkin Hükümler*"i içeren 194 sayılı kanun metni için bkz. http://www.salute.gov.it/imgs/c_17_normativa_845_allegato.pdf, (Erişim Tarihi: 09/04/18).

²⁰ Bkz. <http://worldabortionlaws.com/> (Erişim Tarihi: 09/04/18).

düşüğe neden olanları ve kadının rızası olmaksızın gebeliğe son verilmesini cezalandırmaktadır²¹.

V. FRANSA

Fransa'da, Kamu Sağlığı Kanunu'na göre; gebelik, on ikinci haftanın bitiminden önce, isteğe bağlı olarak sonlandırılabilir. Gebeliğe son verme işlemi yalnızca doktor tarafından yapılabilir. Gebe kadının doktoru ilk ziyaretinde, kendisine hamileliğin sona ermesi için gerekli tıbbi ve cerrahi yöntemler ile bunların riskleri ve olası yan etkileri hakkında bilgi verilmelidir. Ayrıca evlilik veya aile danışmanından bilgi alması amaçlı randevu alması da önerilir. Bu ön danışma bazı kişiler için zorunlu kılınmıştır. Bu istişarelerin ardından kadın hamileliğinin sona erdirilmesi talebini yinelerse, doktor onaylamakla yükümlüdür. Ancak onay için, kadının ilk isteğinin üzerinden bir haftalık sürenin geçmesi şarttır. Ayrıca; gebeliğin devam etmesinin kadının sağlığını ciddi şekilde tehlikeye soktuğu veya güçlü olasılıkla tehlikeye sokacağı yahut, ceninin tedavisi olmayan bir hastalığa sahip olduğu, birden fazla uzmanlık alanından doktor tarafından belirlenirse, gebelik, hafta sınırlamasına tabi olmaksızın sonlandırılabilir²².

VI. İSPANYA

İspanya mevzuatına göre; ilk on dört haftasında gebelikler, isteğe bağlı olarak sonlandırılabilir. Bu işlem, bir tıp uzmanı tarafından veya onun gözetimi altında yapılabilir. Gebeliği sonlandırma işlemi; gebenin hakları, mevcut danışma ve destek hizmetleri ile yardım konusunda bilgi verilmesinden en az üç gün sonrasında yapılabilir. Gebe kadının veya yasal temsilcisinin yazılı onayı gerekmektedir. İsteğe bağlı gebelik sonlandırılması dışında bir de sağlık nedeniyle gebelik sonlandırma işlemi düzenlenmiştir. Buna göre; gebeliğin yirmi ikinci haftasından önce kadının yaşamı veya sağlığı ciddi bir risk altındaysa, ciddi fetal anomali riski varsa yahut ceninin tıp komitesi tarafından tespit edilmiş tedavi edilemeyen çok ciddi bir hastalığı bulunuyorsa, gebeliğe son verilebilir²³.

VII. YUNANİSTAN

Yunanistan'da gebeliğin sonlandırılması, ilk 12 hafta içerisinde isteğe bağlı olarak gerçekleştirilmektedir. Mağduru olunan suç sonucu gebe kalınması halinde bu süre 19 haftaya uzamaktadır. Buna ek olarak; eğer ceninin sahip

²¹ Abortion Legislation in Europe: <https://www.loc.gov/law/help/abortion-legislation/abortion-legislation.pdf>, (Erişim Tarihi: 09/04/18).

²² İlgili mevzuatın tamamı için bkz. <http://worldabortionlaws.com/> (Erişim Tarihi: 09/04/18).

²³ İlgili mevzuatın tamamı için bkz. <https://www.reproductiverights.org/sites/crr.civicactions.net/files/documents/Organic%20law%20202-2010%20on%20SRH%20and%20voluntary%20pregnancy%20termination%20-%20Eng%20lish%20Translation.pdf>, (Erişim Tarihi: 09/04/18).

olduğu anomaliler, anormal doğuma neden olarsa 24 haftaya kadar olan gebelikler sonlandırılabilir. Son olarak; eğer ceninin kanıtlanmış birçok fonksiyon bozukluğu varsa, yahut gebenin yaşamının ya da fiziki veya akıl sağlığının önemli derecede ve kalıcı şekilde zarara uğrama riski varsa ve bu durum ilgili doktor tarafından doğrulanıyorsa, gebelik süresi sınırsız sonlandırılabilir. Eğer gebe, 18 yaşın altında ise, işlemin yapılabilmesi için velayet veya vesayet hakkını haiz kişinin izni de gerekmektedir. Müdahale yalnızca kapsamlı bir bakım ünitesinde, bir anestezi eşliğinde, jinekolog tarafından gerçekleştirilebilir²⁴.

VIII. HOLLANDA

Hollanda'da, 1 Mayıs 1981 tarihinde yürürlüğe giren Gebeliğin Sonlandırılması Kanunu'ndan²⁵ önce, bu eylem tamamıyla suç oluşturmaktaydı. Her ne kadar bu kanunla gebeliğin sonlandırılması için bir süre verilmemiş olsa da, uzmanlar yaşama sınırı olan 24 haftayı gebeliğin sonlandırılmasına sınır olarak belirlemişlerdir. Ancak günümüzde doktorlar; ultrason hata marjı bırakmak amacıyla, yaptıkları eylemin hukuka uygun olduğundan emin olmak için 22 hafta içerisinde gebeliği sonlandırmaktadırlar. Eğer gebe tıbbi nedenlerle gebeliğini sonlandırıyor, lisanslı hastanelerde yapılmak kaydıyla 24 haftaya kadar kabul edilmektedir²⁶. Gebeliğin Sonlandırılması Kanunu'na göre; gebeliğini sonlandırmak üzere doktora başvuran kadının gebeliği en erken, doktoruna niyetini iletmesinden 6 gün sonra gerçekleştirilebilir. Buna ek olarak, ilgili kanunun 20. maddesi uyarınca, doktorlara vicdani ret hakkı tanınmış ve hiç kimsenin gebeliğin sonlandırılması hususunda gebe kadına yardımcı olmakla veya tedaviyi uygulamakla zorunlu tutulamayacağı belirtilmiştir²⁷. TCK'ya benzer olarak Hollanda Ceza Kanunu'nun 296. maddesinde de, kadının rızasının olup olmasına göre bir ayırım yapılmış ve rızasız gebeliğin sonlandırılmasına 12 yıldan az olmayan hapis cezası öngörülmüştür. Yine benzer düzenleme olarak, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç öngörülmüş ve kadının rızasına dayalı gebelik sonlandırma işlemlerinde kadının ölümü halinde 6 yıldan az olmayan hapis; kadının rızası olmayan hallerde kadının ölmesi halinde ise; 15 yıldan az olmayan hapis cezası öngörülmüştür²⁸.

²⁴ Bkz. https://www.ippfen.org/sites/ippfen/files/2016-12/Final_Abortion%20legislation_September2012.pdf, (Erişim Tarihi: 10/04/18).

²⁵ Law on the Termination of Pregnancy of 1 May 1981.

²⁶ Bkz. Soru ve Cevaplarla Hollanda'da Gebeliğin Sonlandırılması, Hollanda Dış İşleri Bakanlığı, Ağustos 2011; <https://srhr.org/abortion-policies/documents/countries/17-Netherlands-Questions-and-Answers-regarding-Abortion-2011.pdf>, (Erişim Tarihi: 09/04/18).

²⁷ Law of the Termination Pregnancy, Section 20, <https://www.ieb-eib.org/fr/pdf/wet-abortus-nl-en-anglais.pdf>, (Erişim Tarihi: 21/03/18).

²⁸ Hollanda Ceza Kanunu'nun İngilizce metni için bkz. http://www.ejtn.eu/PageFiles/6533/2014%20seminars/Omsenie/WetboekvanStrafrecht_ENG_PV.pdf, (Erişim Tarihi: 21/03/18).

IX. HİNDİSTAN

Avrupa ülkesi olmaması ve kültürel açıdan farklılık göstermesi nedeniyle değerlendirilmesi gereken bir diğer ülke ise Hindistan'dır. Hint Parlamentosu, 1971 yılında, kürtaja sağlıklı erişim hakkını temin etmek ve ilgili kuralları düzenlemek amacıyla; Gebeliğin Tıbbi Sonlandırılması Yasası'nı²⁹ onaylamıştır. Bu yasa maddeleri uyarınca, kanun yalnızca; gebenin hayatını kurtarmak, onun fiziki veya mental sağlığını korumak için ve ayrıca, ekonomik ve sosyal gereklilikler, tecavüz, ensest, fetüs sakatlıkları ile evli kadının ya da erkeğin kullandığı gebeliği önleyici metotların başarısızlığı halinde; kayıtlı tıbbi uygulamacıların, gebeliği sonlandırma sertifikalı tesislerde gebeliği sonlandırmasına izin verir. Gebeliğin sonlandırılması için eşin ya da diğer aile bireylerinin rızası aranmaz. Ancak; 18 yaşından küçük veya akıl hastası olan gebeler bakımından, veli veya vasinin rızası aranır. Bu yasa, istenmeyen gebeliğin 20 haftaya kadar sonlandırılmasına izin verir; ancak, eğer gebelik 12 haftadan fazla ise ikinci bir doktorun onayı gerekmektedir. Bu durumun istisnası olarak gebenin hayatını kurtarmak için gebeliğin sonlandırılması zorunlu olduğunda; ikinci doktorun görüşü aranmaz ve gebeliğin kaç hafta olduğuna bakılmaz³⁰.

X. RUSYA FEDERASYONU

Rusya Federasyonu'ndaki düzenlemelere göre ise; hamilelik, ilk 12 haftasında isteğe bağlı olarak sonlandırılabilir. 21 Kasım 2011 tarihli ve 323 sayılı Federal Kanun'un 56. maddesi uyarınca gebelik, belli koşulların varlığı halinde, 12 haftadan sonra da sonlandırılabilir. Eğer gebelik, tecavüz sonucu oluşmuşsa 22 haftaya kadar sonlandırılabilir ve eğer gebelik, gebe kadının tıbbi koşulları nedeniyle sonlandırılacaksa, süre sınırı olmaksızın her an yapılabilir. Ancak; 2012 yılında, gebenin ekonomik durumunun kötülüğü ya da diğer sosyal nedenlerle gebeliğin sonlandırılması yasaklanmıştır. 3 Aralık 2007 tarihli ve 736 sayılı yönetmelik; gebeliğin herhangi bir zamanda sonlandırılabilmesini haklı kılan tıbbi nedenlerin listesini içermektedir. Bu listede; tüberküloz, diyabet, kanserli tümörler, çeşitli kalp hastalıkları ile bazı genetik ve zihinsel hastalıklar sayılmıştır. Eğer gebe, 15 yaşından küçükse, fetüs bağımsız yaşama yeteneği elde etmeden önce hamilelik sonlandırılabilir³¹. Eğer gebeliğin sonlandırılması uygun uzmanlık seviyesinde yüksek tıp eğitimi almamış kişi tarafından gerçekleştirilirse; Rusya Federasyonu Ceza Kanunu'nun 123. maddesine göre; para cezası veya 5 yıla kadar zorunlu hizmet cezası ile cezalandırılır. Eğer gebeliğin sonlandırılması sonucu, gebe ölür ya da sağlığı ciddi şekilde bozulursa; 5 yıla kadar hapis cezasına ek olarak, üç yıla kadar belirtilen mes-

²⁹ Medical Termination of Pregnancy (MTP) Act, 1971.

³⁰ Melissa Stillman/Jennifer J. Frost/Susheela Singh/Ann M. Moore/Shveta Kalyanwala: Abortion in India: A Literature Review, New York 2014, s. 9.

³¹ Bkz. Abortion Legislation in Europe, 2015, s. 32, <https://www.loc.gov/law/help/abortion-legislation/abortion-legislation.pdf>, (Erişim Tarihi: 18/03/18).

lekleri icradan yoksunluk veya belirtilen faaliyetlerde bulunma zorunluluğu ya da belirli haklardan temelli olarak yoksun kalma yaptırımları getirilmiştir³².

XI. JAPONYA

Uzak doğu kültürüne sahip olan Japonya'ya da değinmek gerekir. Japonya'da gebeliğin sonlandırılması iki ayrı mevzuatta düzenlenmiştir. Bunlardan ilki, ilk olarak 1880'de yürürlüğe giren ve bugünkü haliyle 1908'den beri yürürlükte olan Japon Ceza Kanunu'dur. Bu kanun, gebeliğin sonlandırılmasını bütün olarak yasaklamaktadır. İlgili düzenlemeye göre; kendi gebeliğini sonlandıran kadın, bir yıl hapis cezasına çarptırılır; bir başkasının gebeliğini sonlandıran kişi ise, iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. TCK'ya benzer olarak tıbbi personel, daha sert cezalara tabidir. Gebeliğin sonlandırılmasını düzenleyen ikinci mevzuat ise; Öjenik Koruma Kanunu'dur³³. Bu yasanın kaynağı, 1930'ların benzer Ulusal Sosyalist Alman öjenik mevzuatına dayandırılmaktadır. Orijinal haliyle, bu kanun iki amacı vardır: Birincisi Japon popülasyonunu arttırmak ve ikincisi, genetik açıdan düşük kalitedeki döllerin doğmasını önlemek ve genetik olarak sağlıklı popülasyon sağlamaktır. Bu nedenle de kanun, gebeliğin sonlandırılmasına yalnızca beş durumun varlığı halinde izin vermiştir: (1) eğer gebe kadın veya eşi, kalıtsal bir hastalık veya zihinsel hastalığa sahipse; (2) her iki eşin de dördüncü dereceden akrabasına kadar böyle bir hastalık mevcutsa; (3) her iki eş de cüzzamdan muzdaripse; (4) eğer gebenin sağlığı, fiziksel veya ekonomik açıdan ciddi şekilde etkilenecekse ve (5) cinsel suç sonucu gebeliklerde. Gebeliğin sonlandırılması için süre sınırı, Kanun tarafından özel olarak belirlenmemiş; aksine, tüm gebeliklerin sonlandırılması için sınır olarak, ceninin yaşayabilme noktası kabul edilmiştir. Ardından, Sağlık ve Refah Bakanlığı tarafından yayınlanan genelgede, yaşayabilme noktası sekiz aydan 23 haftaya çekilmiş, 1991 yılında ise yeni bir genelge ile 22 haftaya çekilmiştir. Bu genelge, teknik olarak hiçbir bağlayıcı yasal etkiye sahip olmasa da, hükümetin yasaya bakış açısını yansıtmıştır. Özetlemek gerekirse; Japonya'da şu anda isteğe bağlı gebeliğin sonlandırılması yasaktır. Kadının hayatının kurtarılması veya sağlığının korunması gereken hallerde, ekonomik ve sosyal sebeplerin varlığı halinde veya cinsel suç ya da ensest sonucu oluşan gebeliklerde, ceninin yaşama sınırına kadar gebeliğin sonlandırılması mümkündür. Tüm yasal gebeliğin sonlandırılması işlemlerinde kadının veya eşinin rızasının alınması zorunludur, gebenin akıl hastası olması halinde rıza açıklamaya yetkili kişi vasisidir. İlginç bir şekilde; eğer gebelik, cinsel suç veya ensestin sonucu ise, gebeliğin sonlandırılması kadının yasal izni olmaksızın da yapılabilecektir³⁴.

³² Rus Federasyonu Ceza Kanunu'nun İngilizce tam metni için bkz. <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ru/ru006en.pdf>, (Erişim Tarihi: 18/03/18).

³³ Eugenic Protection Law in Japan, bkz. <http://www.ipss.go.jp/history/EnglishPamphletSeries/pdf/J000008747.pdf>, (Erişim Tarihi: 26/03/18).

³⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.un.org/esa/population/publications/abortion/doc/japan.doc>, (Erişim Tarihi: 09/03/18).

XII. ARNAVUTLUK

7 Aralık 1995 tarihli ve 8045 sayılı Düşük Kanunu'nda "*Gebeliğin Durdurulması*" suçu düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre; 12 haftaya kadar olan gebeliklerin sonlandırılması, gebeliğin sosyal veya psikolojik problemler yaratacağını düşünen gebenin isteğine bağlı olarak gerçekleştirilebilecektir. Mağduru olunan suç sonucu oluşan gebeliklerde ve sosyal diğer sebeplerin varlığı halinde ise, gebeliğin sonlandırılması 22 haftaya kadar yasallaştırılmıştır. Buna ek olarak; cenin tedavisi mümkün olmayan bir hastalığa sahip olması veya hamilelik ya da doğumun kadının hayatını yahut sağlığını tehlikeye atması halinde gebelik, süresiz olarak sonlandırılabilir. Müdahale, hem devlet kurumlarında hem de özel kuruluşlarda gerçekleştirilebilir, ancak gerçekleştiren kişinin uzman doktor/jinekolog olması şarttır. Gebe, gebeliğin sonlandırılması işlemi için sağlık kurumuna başvurduktan sonra danışmanlık hizmeti alır. Danışmanlığın ardından da isteğini devam ederse, doktoruna istemini yazılı olarak iletir. Doktor, müdahale onayını, gebenin ilk isteminin üzerinden en az 7 gün geçmesinin ardından verilebilir³⁵.

XIII. FİNLANDİYA

24 Mart 1970 tarihli ve 239 sayılı Düşük Kanunu'na göre; eğer gebeliğin sürdürülmesi veya doğum, gebenin hayatını veya sağlığını tehlikeye atacaksa veya onda fiziksel bir zarar ya da zayıflık yaratacaksa; eğer doğum veya çocuk bakımı, maddi bir yük oluşturacaksa; eğer anne veya baba adayının ya da ikisinin de sahip olduğu akıl hastalığı ya da benzeri bir rahatsızlık nedeniyle, bir çocuğa bakma yetenekleri önemli ölçüde azalmışsa; kadının akıl sağlığının bozulma riski varsa; mağduru olunan suç sonucu gebelik oluşmuşsa; gebe, 17 yaşın altında ya da 40 yaşın üstünde ise; gebenin hali hazırda dört çocuğu varsa; sakatlık (anomali-malformasyon) riski bulunuyorsa; bu durumda gebeliğin sonlandırılması işlemi, 12 haftaya kadar yapılabilir. Gebenin fiziksel sağlığının risk altında olması; kadının 17 yaşın altında olması veya Tıp-Hukuk İlişkileri Ulusal Kurulunun kabul ettiği herhangi bir gerekçe ile 20 haftaya kadar olan gebelikler sonlandırılabilir. Buna ek olarak; eğer ceninde, güvenilen metotların kullanılması ile önemli bir sakatlık ya da anomali tespit edilmişse; gebelik 24 haftaya kadar olan sürede de sonlandırılabilir. Son olarak; kadının hayati tehlikesinin bulunması durumunda hiçbir süre sınırı olmaksızın, gebeliğe son verilebilir³⁶.

³⁵ Bkz. https://www.ippfen.org/sites/ippfen/files/2016-12/Final_Abortion%20legislation_September2012.pdf, (Erişim Tarihi: 10/04/18).

³⁶ Bkz. https://www.ippfen.org/sites/ippfen/files/2016-12/Final_Abortion%20legislation_September2012.pdf, (Erişim Tarihi: 10/04/18).

XIV. TÜRKİYE CUMHURİYETİ

Giriş kısmında aktarıldığı üzere, Türk mevzuatında terimsel bir birlik olmadığı gibi, düzenlemelerin yeri hususunda da bütünlük sağlanamamıştır. Gebeliğin sonlandırılması, suç olarak 5237 sayılı TCK'da; rızanın nasıl geçerli olacağı, gebeliğin sonlandırılması işleminin nasıl bir yerde kimler tarafından gerçekleştirileceği hususları ise 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun'da ve bu kanuna dayanılarak çıkartılmış olan Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük'te düzenlenmiştir.

TCK'nın 99. maddesinde "*Çocuk Düşürtme*" suçuna yer verilmiş, 2. fıkra hükmünde; "*Tıbbi zorunluluk bulunmadığı halde, rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftadan fazla olan bir kadının çocuğunu düşürten kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*" düzenlemesine yer verilmiştir. Buna ek olarak aynı maddenin 6. fıkrasında; "*Kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmez.*" hükmü ile yeni bir hukuka uygunluk nedeni yaratılmıştır³⁷. 100. maddede ise; "*Çocuk Düşürme*" suçu öngörülmüş ve yalnızca gebe kadının işleyebileceği, özgü³⁸ olan bu suç, "*Gebelik süresi on haftadan fazla olan kadının çocuğunu isteyerek düşürmesi halinde, bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.*" şeklinde düzenlenmiştir.

TCK'da ilgili suçların düzenlenmesi bakımından; gebeliğin sonlandırılmasının suç oluşturması ve oluşturmaması gerektiğine dair düşüncelerin ortasından bir yol izlenerek, hakların dengelenmesi görüşü benimsenmiştir. Bu görüş çerçevesinde hem süre modeli, hem endikasyon modeli, hem de kriminolojik nedenler modeli kanundaki yerini almıştır³⁹. Bu modelleri özetlemek gerekirse; on haftaya kadar olan gebeliğin sonlandırılması, gebenin rızasına bağlı olarak yasaldır; gebenin ya da ceninin hayatını tehlikeye atan bir hal söz konusu ise gebelik, süre sınırına bağlı kalmaksızın sonlandırılabilir ve son olarak, mağduru olunan suç sonucu gebe kalmış ise; yirmi haftalık süre içerisinde sonlandırılabilir. Eşin rızası TCK'da aranmadığından, eşin yahut ceninin müstakbel babasının rızasının olup olmaması, suçun oluşması bakımından önem arz etmeyen bir husustur⁴⁰.

³⁷ Aynı görüşte bkz. Yener **Ünver**: "*Türk Ceza Kanunu Açısından Çocuk Düşürtme ve Düşürme Suçları*", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. VI, S. 2, Y. 2009, s. 210.

³⁸ Osman **Yaşar**/Hasan Tahsin **Gökcan**/Mustafa **Artuç**: Türk Ceza Kanunu, C. III, Ankara 2014, s. 3272.

³⁹ Modeller hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ayhan **Önder**: Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar, İstanbul 1994, s. 180 vd; Erdener **Yurtcan**: Türk Hukukunda Kürtaj ve Uygulaması, İstanbul 1985, s. 54-55.

⁴⁰ Yargıtay 5. Ceza Dairesi, E. 2014/11481, K. 2015/8043 sayılı kararında; "*Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzüğün 13/d. maddesi uyarınca kürtaj işlemi için evli kadının eşinden izin belgesi alınması gerekmekte ise de, eşin*

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve 12 Mayıs 2003 tarihinde Meclis Başkanlığına sunulan TCK tasarısında ilgili süre, 12 hafta olarak belirlenmiş⁴¹ olmasına karşın, meclisten geçen yasada süre 10 haftaya indirilmiştir. Kriminolojik neden olarak öngörülen, suç sonucu gebelik için ise, Adalet Bakanlığınca hazırlanan taslakta⁴² bir süre öngörülmemiştir. Ancak, meclise sunulan önergede; 24 hafta olarak bir süre belirtilmiş olmasına karşın, meclisten 20 hafta olarak geçmiştir.⁴³

SONUÇ

Özet olarak belirtmek gerekirse isteğe bağlı gebeliğin sonlandırılması, Hollanda'da 24 hafta; ABD'de 20 hafta; İsveç'te 18 hafta; İspanya ve Romanya'da 14 hafta; Avusturya'da 3 ay; Almanya, Arnavutluk, Belçika, Bulgaristan, Çekya, Ermenistan, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, İsviçre, Kazakistan, Letonya, Litvanya, Kazakistan, Kırgızistan, Letonya, Macaristan, Moldova, Norveç, Özbekistan, Portekiz, Rusya, Slovak Cumhuriyeti, Tacikistan, Ukrayna ve Yunanistan'da 12 hafta; Estonya'da 11 hafta; Bosna Hersek, Makedonya, Sırbistan, ve Türkiye Cumhuriyeti'nde 10 hafta ve İtalya'da 90 gün olarak belirlenmiştir⁴⁴.

İstisnai halde ise; Arnavutluk, Ermenistan, İspanya, İsveç, Kazakistan, Kırgızistan, Letonya, Litvanya, Rusya, Tacikistan ve Ukrayna'da 22 hafta; Estonya'da 21 hafta; Bulgaristan ve Türkiye Cumhuriyeti'nde 20 hafta; Portekiz'de 16 hafta şeklinde düzenlenmiştir⁴⁵.

Türkiye'nin de, uluslararası alanda yaygın olarak benimsenen düzenlemelere paralellik sağlayabilmesi amacıyla, TCK'da düzenlenen sürelerin; gebeliğin isteğe bağlı sonlandırılması halinde 12 hafta ve mağduru olunan suç sonucu gebe kalınması halinde 22 hafta olacak şekilde değiştirilmesi, daha uygun olacaktır.

rızası alınmadan yapılan işlemde ceza hukuku sorumluluğunu gerektiren bir durumun olmasına..." karar vermiştir. (Aktaran: **Erdem**, s. 1676.)

⁴¹ Tasarının 151. maddesinde; "*Kadının rızasıyla çocuk düşürme halinde ise, gebeliğin on iki haftayı aşmamış bulunması koşulu ile fiil suç oluşturmayacaktır.*" hükmü bulunmaktadır. Bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-0593.pdf>, (Erişim Tarihi: 09/04/18).

⁴² Tasarının 155. maddesinde: "*154 üncü madde dışında (kısırlaştırma suçu) kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde çocuğu düşürene veya düşürtene ceza verilmez.*" hükmü yer almaktaydı. Bu hükmün gerekçesi ise şudur; "*Çocuk düşürme ve düşürtme (alma) fiillerinin, kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması nedeniyle işlenmiş olması halinde ceza verilmeyecektir.*", bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-0593.pdf>, (Erişim Tarihi: 09/04/18).

⁴³ 20 haftalık sürenin belirlenmesinde yapılan tartışmalar için bkz. T.C. Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı: Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, Ankara 2005, s. 410-425.

⁴⁴ Bkz. <https://www.loc.gov/law/help/abortion-legislation/abortion-legislation.pdf>, (Erişim Tarihi: 09/03/18); https://www.ippfen.org/sites/ippfen/files/2016-12/Final_Abortion%20legislation_September2012.pdf, (Erişim Tarihi: 10/04/18).

⁴⁵ Bkz. <https://www.loc.gov/law/help/abortion-legislation/abortion-legislation.pdf>, (Erişim Tarihi: 09/03/18); https://www.ippfen.org/sites/ippfen/files/2016-12/Final_Abortion%20legislation_September2012.pdf, (Erişim Tarihi: 10/04/18).

KAYNAKÇA

- Baglini**, Angelina: “*Gestational Limits on Abortion in the United States Compared to International Norms*”, The Charlotte Lozier Institute’s American Reports Series, Y. 2014, S. 6, s. 3-9.
- Cihan**, Erol: “*Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Açısından Kişi ve Mala Karşı Cürümlerin 50 Yılı ve Geleceği*”, İÜHFM., Y. 1976, C. 42, S. 1-4, s. 119-152.
- Erdem**, Dilek Özge: “*Çocuk Düşürtme Düzenlemesi*”, AÜHFD., Y. 2016, C. 65, S. 4, s. 1637-1688.
- Oktar**, Salih: Türk Ceza Kanununda Çocuk Düşürtme ve Çocuk Düşürme Suçları (TCK. m. 99-100), İstanbul 2016.
- Önder**, Ayhan: Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar, İstanbul 1994.
- Özkan**, Selma: “*Kürtaj Yönetimi ve Komplikasyonları*”, Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, S. 24, Y. 2012, s. 38-39.
- Stillman**, Melisa/**Frost**, Jennifer J./**Singh**, Susheela/**Moore**, Ann M./**Kalyanwala**, Shveta: Abortion in India: A Literature Review, New York 2014.
- T.C. Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı**: Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, Ankara 2005.
- Tunalı**, Işıl: Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Açısından Hekimlerin Gebeliklerin Sonlandırılmasından Kaynaklanan Sorumluluğu, Ankara 2015.
- Uyumaz**, Alper/**Avcı**, Yasemin: “*Türk Hukuku’nda Gebeliğin Sonlandırılması*”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2016, C. 7, S. 1, s. 579-638.
- Ünver**, Yener: “*Türk Ceza Kanunu Açısından Çocuk Düşürtme ve Düşürme Suçları*”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. VI, S. 2, Y. 2009, s. 173-230.
- Yaşar**, Osman/**Gökcan**, Hasan Tahsin/**Artuç**, Mustafa: Türk Ceza Kanunu, C. III, Ankara 2014.
- Yurtcan**, Erdener: Türk Hukukunda Kürtaj ve Uygulaması, İstanbul 1985.

İnternet Kaynakları

- <http://dent.erciyes.edu.tr/>
<http://files.findlaw.com/>
<https://srhr.org/>
<https://supreme.justia.com/>
<http://worldabortionlaws.com/>

<http://www.ejtn.eu/>

<https://www.ieb-eib.org/>

<http://www.ipss.go.jp/>

<https://www.ippfen.org/>

<http://www.legislation.gov.uk/>

<https://www.loc.gov/>

<https://www.reproductiverights.org/>

<http://www.salute.gov.it/>

<http://www.un.org/>

<http://www.wipo.int/>

<http://www2.tbmm.gov.tr/>